

TIL TARJIMANING KALITI

Jakparaliyeva ZohidaxonIlmiy rahbar: **Qodirova Nargizaxon**

Namangan viloyati Chortoq tumani

Andijon Davlat Chet tillari instituti talabasi

Annotatsiya: O‘zbekcha: Tarjima bu ikki til orasidagi muloqot ko‘prigi bo‘lib, u faqatgina so‘zlarni emas, balki madaniyat, ruh, ohang va mazmunni ham o‘tkazadi. Mazkur maqolada tarjimaning nazariy asoslari, tarjimonning madaniy va axloqiy roli, tarjimaning uslubiy xususiyatlari, shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida tarjima samaradorligini oshirish masalalari yoritiladi. Tarjima san‘atiga yangicha yondashuvlar va amaliy tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so‘zlar: Tarjima nazariyasi, madaniy moslashuv, tarjimon mas’uliyati, texnologik vositalar, semantik uzviylik.

Tarjima — bu ikki til va madaniyat o‘rtasidagi murakkab va mas’uliyatli vositachilik faoliyatidir. Har qanday tarjima — bu yangi auditoriyaga mo‘ljallangan ijodiy qayta yaratuv jarayoni bo‘lib, unda nafaqat til, balki muloqot uslubi, tushunchalar tizimi, va madaniyat elementlari hisobga olinadi. Maqola davomida tarjimaning nazariy asoslari, axloqiy jihatlari va texnik imkoniyatlari yoritiladi.

2. Til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlik

Tarjimada eng ko‘p e‘tibor beriladigan jihatlardan biri bu madaniyatlararo tafovutdir. Bir til orqali ifodalangan g‘oya boshqa madaniyatda butunlay boshqacha talqin qilinishi mumkin. Shuning uchun tarjimon nafaqat til bilimdoni, balki madaniyatshunos ham bo‘lishi lozim. Masalan, metaforalar, idiomalar va xalq og‘zaki ijodi mahsulotlari boshqa tilda ekvivalentini topmaguncha chuqur o‘rganilishi kerak.

3. Tarjimaning semantik aniqligi va uslub

Tarjima jarayonida semantik uzviylikka erishish tarjimonning mahoratini namoyon etadi. Bu faqat matndagi ma’nolarni o‘tkazish emas, balki muallifning niyati, matnning konteksti va auditoriya uchun mos keladigan uslubni tanlashni ham o‘z

ichiga oladi. Har qanday matn o'ziga xos ruhiyat va ohang bilan yaratilgan bo'ladi, tarjimon esa bu ohangni boshqa tilga mos va tabiiy tarzda ko'chira olishi zarur.

4. Tarjimonning roli va axloqiy majburiyatlari

Tarjimon oddiy tarjimon emas, balki axborot vositachisi, madaniyat elchisi va ba'zida diplomatik shakllantiruvchi sifatida harakat qiladi. Shuning uchun tarjimonning asosiy burchi — halollik, ob'ektivlik va ma'naviy mas'uliyatni saqlashdir. Tarjima orqali noto'g'ri yoki noto'liq axborot yetkazish katta ijtimoiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, huquqiy, tibbiy yoki siyosiy sohalarda tarjimonning tiniqligi va aniq ishlashi hayotiy zaruratga aylanadi.

5. Yaratuvchan yondashuv va tarjima uslublari

Yaratuvchanlik — bu tarjimonning eng kuchli qurolidir. Ayniqsa, adabiy tarjimada so'z o'yinlari, poetik tuzilmalar, ritm va metaforalarning ohangini boshqa tilda qayta yaratish yuksak ijodkorlikni talab qiladi. Bunday hollarda tarjimon faqat matnga bog'lanmay, balki g'oyaning ruhiga singib, uni mos uslubda qayta yaratishi lozim.

6. Texnologik taraqqiyot va zamonaviy tarjima vositalari

Bugungi kunda mashina tarjimasi, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan dasturlar, CAT (Computer-Assisted Translation) vositalari tarjimonlar faoliyatini sezilarli darajada yengillashtirmoqda. Biroq, inson tafakkuri, tafsilotlarni anglash va madaniy tafovutlarni tushunish qobiliyati hali ham muhim rol o'ynaydi. Texnologiyalar yordamchi vosita bo'lib qolmoqda, asosiy ijodkor esa tarjimonning o'zidir.

Xulosa:

Tarjima — bu oddiy til o'zgartirish emas, balki murakkab muloqot jarayoni bo'lib, unda axloqiy, madaniy, uslubiy va texnologik jihatlar mujassam. Tarjimon nafaqat bilimli, balki sezgir, sinchkov va ijodiy shaxs bo'lishi zarur. Har bir tarjima — bu yangi auditoriyaga yangicha mazmunda xizmat qilishdir. Shu sababli, tarjimaning kaliti — bu to'g'ri yondashuv, chuqur tushuncha va ehtiyotkorlikdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nida, E. A. (2001). *Language and Culture: A Social Linguistic Approach*. Oxford University Press.
2. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
3. Venuti, L. (2008). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Routledge.
4. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
5. Hatim, B., & Munday, J. (2004). *Translation: An Advanced Resource Book*. Routledge.
6. Schäffner, C. (2004). *Translation and the Globalization of Culture*. John Benjamins.
7. Munday, J. (2016). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Routledge.
8. Chesterman, A. (2000). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. John Benjamins.
9. Snell-Hornby, M. (1995). *Translation Studies: An Integrated Approach*. John Benjamins.
10. Eco, U. (2003). *Mouse or Rat? Translation as Negotiation*. Weidenfeld & Nicolson.